

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi

2(1), (2023), 67-71.

e-ISSN: 2980-0404

SAÜ KADIN
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

Book Review/ Kitap Değerlendirmesi

Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Sosyal Hizmet Bağlamında Bir Değerlendirme *Gender of Turkish Modernization: An Assessment in the Context of Social Work* Zeynep İSMİ¹

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye, zeynepismi@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2876-6799

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:
30.03.2023

Accepted/Kabul:
13.04.2023

Online/Çevirimiçi:
30.06.2023

Öz: "Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar" Prof. Dr. Serpil Sancar tarafından yazılmış bir araştırma ve inceleme kitabıdır. Beş bölümden oluşan eserin kaleme alınış amacı Türkiye tarihine kadınların katkısıyla ilgili araştırmaları daha sistemli ve düzenli bir şekilde okumak ve yorumlayarak literatüre kazandırmaktır. Aynı zamanda "Erkeklerin devlet, kadınlar aile kurar." metaforuyla yazar, Türkiye'deki cinsiyet ayrımının kamusal ve özel alana sirayetini gözler önüne sermiştir. Bu çalışmada Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti adlı eserin bölümleri ele alınarak incelenmiştir. Söz konusu eser sosyal hizmet bağlamında değerlendirildiğinde var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ana kaynağının daha net olarak görülmesine, kadınların aile ortamına itilmesinin nasıl gerçekleştiğinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Kadınların o dönemdeki faaliyetlerinin neler olduğunu ve bu hareketlerin sonuçlarının gözden geçirilerek etkilerinin değerlendirilmesi imkanını sunmaktadır. "Erkekler devlet, kadınlar aile kurar" metaforu ile geçmişten kalan kadın erkek eşitsizliğine vurgu yapılmakta, var olan bu metaforun günümüzde devam edışı gözler önüne serilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle dezavantajlı durumda olan bireylerin özellikle kadınların geçmişten bugüne yaşadıklarının tamamıyla anlaşılması için imkan sağlarken eşitsizliğin nedenlerine dair bir bakış açısı kazandırmaktadır. Sosyal hizmet disiplini dezavantajlı bireylerle çalışmaktadır. Bu kapsamda özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden etkilenen bireylerle çalışmalar yapmaktadır. Söz konusu bireylerle çalışmalarını sürdürürken toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlayışını sürdüren ve geçmişten gelen anlayışların bilinmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda söz konusu eser, sosyal hizmet alanı için önemli bir kaynak niteliği olabilecek bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Cinsiyet, Kadın.

Cite this article/Atıf:
İsmi, Z. Türk
Modernleşmesinin
Cinsiyeti: Sosyal Hizmet
Bağlamında Bir
Değerlendirme, Saü
Kadın Araştırmaları
Dergisi, 2(1) (2023), 67-
71.

Abstract: "Gender of Turkish Modernization: Men build the State, Women build the family" is a research and review book written by Professor Doctor Serpil Sancar. The aim of the work, which consists of five parts, is to read and interpret the researches on the contribution of women to the history of Turkey in a more systematic and regular way and to bring it to the literature. "Men make the state, women make the family." With his metaphor, the author has revealed the extent of the gender gap in Turkey in the public and private sphere. In this study, the chapters of the book titled gender of Turkish Modernization were examined. When the work in question is evaluated in the context of social work, it allows to see more clearly the main source of the existing gender inequalities and to understand how women are pushed into the family environment. It offers the opportunity to review what the activities of women in that period were and the results of these movements and evaluate their effects. With the metaphor of "men build the state, women build the family", the emphasis is placed on the inequality of women and men from the past, and the continuation of this metaphor is revealed today. It provides an opportunity for individuals who are disadvantaged due to gender inequality to fully understand what women have experienced from the past to the present, while providing a perspective on the causes of inequality. The discipline of social work works with disadvantaged individuals. In this context, it works with individuals who are particularly affected by gender inequality. While continuing to work with the individuals in question, it is important to know the understandings from the past that maintain the understanding of gender inequality. In this context, the work in question is a work that can be an important resource for the social work field.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

Keywords: Social Work, Gender, Woman.

1.Giriş

Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar, Prof. Dr. Serpil Sancar tarafından yazılmıştır. Yazar, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde siyaset bilimi üzerine doktorasını yapmıştır. 2019 yılına kadar aynı fakültede ders veren Prof. Sancar, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilim ve Kamu Yönetimi Bölümünden emekli öğretim üyesi olmuştur. 1990'lı yıllardan itibaren siyaset kuramı ve sosyal bilimlerde metodoloji alanlarının yanı sıra kadın çalışmaları alanında da akademik çalışmalarını sürdüren yazar, Ankara Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi kuruculuğunu üstlenmiş ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları bilim dalının başkanlığını yapmıştır. Prof. Sancar 2014 yılında görev aldığı Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ilk kadın dekanı olarak seçilmiş ve 2016 yılına kadar dekanlık görevini sürdürmüştür (Sancar, 2012; Sancar, 2022) .

2012 yılında bir süre George Washington Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak bulunmuş ve çalışmalarını sürdürmüştür. Toplumsal cinsiyet, siyaset, toplumsal araştırma yöntemleri ve feminist kuram çalışma alanları içerisinde yer almaktadır (Sancar, 2012; Sancar, 2022).

Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti adlı eser ilk basımı 2012 yılında yapılmış bir araştırma-inceleme kitabıdır. İletişim Yayınları tarafından İstanbul'da basılan eser 339 sayfadan oluşmakta ve giriş, üç bölüm ve sonuç olmak üzere beş bölümü içermektedir. Kitapta yer alan giriş ve üç bölüm içerisinde iki ana bölüm bulunmaktadır. Eserin kaleme alınış amacı, Türkiye tarihine kadınların katkısıyla ilgili araştırmaları daha sistemli ve düzenli bir şekilde okumak ve yorumlayarak literatüre kazandırmaktır. Aynı zamanda “Erkeklerin devlet, kadınlar aile kurar.” metaforuyla yazar, Türkiye'deki cinsiyet ayrımının kamusal ve özel alana sirayetini gözler önüne sermiştir.

Giriş bölümünde kadınların okuma-yazma oranı, istihdam oranı, bürokraside yer alan kadın oranları değerlendirilmiş, kadın araştırmaları, zihniyet dönüşümü ve bunun sonucunda “kadın devrimi” söyleminden “mağdur kadın” söylemine geçişin süreci hakkında aktarımlar yapılmıştır. Son kısımda da feminist araştırmaların boyutları ve yapılmasının nedenleri konularında bilgi verilmiş ve kitabın bölüm içerikleri hakkında bilgi aktarılmıştır.

Birinci bölüm iki ana bölümden oluşmaktadır. Bölümlerde “Modernleşmeye Katılım ve Farklı Kadınlık Deneyimleri” ve “Uluslaşma Süreçlerine Kadınların Katılımı” başlıkları kapsamında konular ele alınmıştır. Bu bölümde modern toplumların altında yatan cinsiyet eşitsizlikleri çeşitli rejimler üzerinden ele alınmış ve özel olan ile politik olanın ayrılması konusu işlenmiştir. Sanayileşme ile yaşanan gelişmeler ile kadınların fabrikalarda çalışmaya başlaması ve ardından kadın emeğinin ucuz olarak görülmesiyle kadının evde kalmaya yönelmesi süreci değerlendirilmiştir. Kadının eve dönüşü ile erkeğin ekmek parası kazanan olarak bir statü kazanması ele alınmıştır. Sanayileşme sürecinde kadınların özel alan ve kamusal alandaki politikleştirilme ve cinsiyet eşitsizliklerine yönelik mücadeleleri gözden geçirilmiştir. Aynı zamanda Kuzey Atlantik coğrafyasında kadınların konumlarının

milliyetçilik temelinde belirlenmesi ve milliyetçilik düşüncesinin uluslaşma süreçlerine yönelik kadın ve erkek üzerinden etkileri aktarılmıştır. Batı'nın eril zihniyetinin Doğu'nun ezilmiş kadını kurtarılması gereken olarak ve Doğu'nun eril zihniyetinin Doğu'nun kadınlarını Batı'nın ahlaksızlığına bulaşmamış aile kadını görmesi değerlendirilmiştir. Uluslaşma süreçlerinin sonunda erkek temelli ulusun oluşması, sürece kadınların yardımcı yoldaşlar olarak dahil edilmesi ve sonrasında ailedeki konuma geri gönderilmesi eleştirel bakış açısıyla işlenmiştir. Ulus inşa süreçlerine kadınların biyolojik üretici, kültür aktarıcısı, ulusal mücadelenin yoldaşı olarak katılması konularına değinilmiştir.

İkinci bölüm iki ana bölümden oluşmaktadır. Bölümlerde “Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Cinsiyet Rejimi: Asrılık ile Millilik Arasında” ve “Cinsiyetçilik ve Kadınların Dışlanması” başlıkları kapsamında konular ele alınmıştır. Bu bölümde Osmanlı Dönemi'nde erkeklerin kadınlar için reform isteği var olan geriliğin din ve toplumsal sorunlar üzerinden tartışılmıştır. Kadınların kendi özgürlük ve hak taleplerini dile getirmesi, bu süreçte dergi, gazete ve dernekleri aktif olarak kullanmaları, ulus inşa sürecinde kurulan dernekler ve kadınların kurdukları dernekler, gazete ve dergiler üzerinden ele alınmıştır. Özellikle gazete ve dergilerde yalnızca kadınların yazılar yazabildiği dergiler ve gazeteler üzerinden çalışma yürütülmüştür. “Modern Türk kadınının” tanımlanması ve Cumhuriyet'in kurucu erkeklerinin kadınlardan evde çocuk yetiştirme, ev işleri ile ilgilenmeleri yönündeki beklentilerinin olduğu bu bölümde görülmektedir. Kadınların ise modernlik kapsamında tek eşlilik, sevecek evlenme, sevgi ve saygı gösteren bir koca ile modern aileyi düşlemeleri edebi yayınlar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bölümde modernleşme sürecinde kadının Batı ile aradaki farkı oluşturması üzerinde durulmuştur. Türk modernleşmesinin kadını eşit vatandaş olarak tanımlayamamasının 21. yüzyıla yansımasının altında yatan nedenler görülmektedir. Medeni ve siyasal hakların verilme süreçlerine, dönemin kadın derneklerinin siyasal haklar mücadelelerine; kadın haklarının verilme süreci ve bu süreçte önemli rol oynayan “yetiştirilen” kadınlara değinilmiştir. Siyasal hakları alma sürecinde mücadelesinde çabalayan kadınların yok sayılması ve “yetiştirilen” kadınların ön plana çıkarılması eleştirilmiştir.

Üçüncü bölüm iki ana bölümü içermektedir. Bölümlerde “Aile Odaklı Modernleşme” ve “Muhafazakar Modernleşme Dönemi ve Orta Sınıf Türk Ailesinin İnşası” başlıkları kapsamında konular ele alınmıştır. Bu bölümde kadınlardan modern aile kurarak toplumsal inşaya katkı sunması beklentisi eleştirilmiştir. Ailenin inşa edilmesinin yalnızca kadına bırakılması, inşa sürecinin cinsiyet farkları üzerinden gerçekleşmesine neden olmuştur. Aynı zamanda aile ortamının doğallık üzerinden ilerlemesi, güç ve iktidarı barındırmaması konusu gözden geçirilmiştir. Aile odaklı modernleşme ile kadınlar ailesi ve ulusu için çabalayan bir özne oluşu gözler önüne serilmiştir. Çağdaş/asri aile ve milli aile ayrımı üzerinde durulmuş, bu ayrım üzerinden ailenin inşa süreci değerlendirilmiştir. Kadınların eğitimi konusunda ilerlemeler yaşanırken, bu eğitimlerde kadınların aile ve ev işlerine yönelik eğitildiği görülmüştür. Söz konusu eğitimler aynı zamanda geçmişten gelen kadına özgü deneyimlerin gelecek nesildeki kadınlara aktarılmasına engel olmuş, bölümde bu özellikle eleştirilmiştir. Ardından kadınlar üzerinden yürütülen güzellik yarışmaları, güzel kadınların aile ve evlilik ile ilişkilendirilmesi, ideal kadınlık üzerine sınavların olması da eleştirel bir bakış açısıyla ile kitapta verilmiştir.

Dönemin gazete haberleri belli anahtar kelimeler ile incelemeye tabii tutulmuş ve sonuçları da bu bölümde verilmiştir. İncelemeler sonucunda aşk cinayetleri, cinsel istismar, modern erkeğin kabul edilen kusuru olan fuhuş konuları değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir. Aynı zamanda kadınların bu dönemde haberlerde ehil olmayan, bilinçsiz, duygusal olarak tanımlandıkları gerçeği de inceleme sonucu elde edilmiş bir bulgudur. Gazete haberlerinde kadınların ön plana çıkarılmadıkları ve sessiz bir şekilde temsil edildikleri görülmektedir. Haberlerin diğer bir içeriği ise lider erkeklerin yanında görülen kadınlardır. Bu kadınlar lider erkeğin güçlü imgesine güç kazandırmaktadır. Siyasi partilerde yer alan kadınların da bu dönemdeki sessiz duruşları ve kadınların siyasal olarak gerçekleştirdikleri faaliyetlerin haber dili eleştirilmiştir. Bu bölümde yer alan diğer bir konu ise kadınların kurdukları derneklerle ilgili yapılan haberlerdir. Özellikle öne çıkan bir derneğin yaptığı çalışmalar haberler kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca bölümde kadınların siyasal partilerdeki konumları da eleştirilmiştir. Son olarak 1965'e kadar devam eden kadın hareketlerine değinilmiş, 1980 sonrasında meydana gelecek kadın hareketlerine feminizmin dahil olması değerlendirmiştir.

Son bölümde "Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar" başlığı altında Türkiye'nin modernleşme sürecinde kadınların aile kurmaya "yönlendirilmesi", erkeklerin devlet kurma süreçlerini yönetmesi eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Kadınların aile odaklı modernleşmeyi içselleştirip benimsemesi eleştirilmiş ve modernleşme sürecinin erkek egemenliğinde gerçekleştiğine değinilmiştir. Son kısımda ise modern aile yapısı içinde kadınların özgür ve eşit olması konusunun mümkünlüğü tartışılmıştır. Yazar, var olan eril tahakkümün yerinden oynatılmasının var olan anlayışla mümkün olmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

"Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar" adlı eser yazılma amacı doğrultusunda Osmanlı'nın son dönemleri, Cumhuriyet'in kuruluşu ve sonraki süreçte yaşanan kadın hareketleri oldukça sistemli, kronolojik olarak ele alınmış, bu hareketleri dönemin kültürel ve toplumsal yapısıyla aktarılmıştır. Kapsamlı bir araştırma ve inceleme sonucunda kadınların aile kurmaya "yönlendirilmesinin" ve erkeklerin devlet kurmasının arkasında yatan ideoloji ortaya konulmuştur. Kadınların haklarını alma mücadelelerinin, bu mücadele için çalışan kadın derneklerinin ve faaliyetlerinin sindirilişi, kadınların aile kapsamına itilmesi, uluslaşma süreçlerinde kadınların yalnızca "yoldaş" olarak görülmesi ve bu şekilde ulusal mücadelede yaptıklarının görmezden gelinmesi oldukça akıcı bir dille ifade edilmiştir. Eser, sosyal hizmet bağlamında değerlendirildiğinde var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ana kaynağının daha net olarak görülmesine, kadınların aile ortamına itilmesinin nasıl gerçekleştiğinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Kadınların o dönemdeki faaliyetlerinin neler olduğunun ve bu hareketlerin sonuçlarının gözden geçirilerek etkilerinin değerlendirilmesi imkanını sunmaktadır. "Erkekler devlet, kadınlar aile kurar" metaforu ile geçmişten kalan kadın erkek eşitsizliğine vurgu yapılmakta, var olan bu metaforun günümüzde devam edışı gözler önüne serilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle dezavantajlı durumda olan bireylerin özellikle kadınların geçmişten bugüne yaşadıklarının tamamıyla anlaşılması için imkan sağlarken eşitsizliğin nedenlerine dair bir bakış açısı kazandırmaktadır. Sosyal hizmet disiplini dezavantajlı bireylerle çalışmaktadır. Bu kapsamda özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden etkilenen bireylerle çalışmalar yapmaktadır. Söz konusu bireylerle çalışmalarını sürdürürken toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlayışını sürdüren ve

geçmişten gelen anlayışların bilinmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda söz konusu eser, sosyal hizmet alanı için önemli bir kaynak niteliği olabilecek bir eserdir.

Kaynakça

Sancar, S. (2012). *Türk modernleşmesinin cinsiyeti*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sancar, S. (2022). *Hakkımda*. Ocak 19, 2023 tarihinde Serpil Sancar: <https://serpilsancar.com/about-me/> adresinden alındı.

Makale Bilgi Formu
Yazar(lar)ın Katkıları: Makale tek yazarlıdır.
Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.
Etik Onay ve Katılımcı Rızası: “Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Sosyal Hizmet Bağlamında Bir Değerlendirme” başlıklı çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu yazar tarafından beyan edilmiştir.
Not: Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.